

ERDŐ- MÁNIA

Erdei kisokos
az Aggteleki
Nemzeti Parkban
kirándulóknak

Mi vár ránk, ha az Aggteleki Nemzeti Parkban kirándulunk?

EGYEDÜLÁLLÓ FÖLD ALATTI VILÁG! Az Aggteleki- és Szlovák-karszt barlangjai a Világörökség része. Hazánk egyetlen világöröksége természeti kategóriában!

RENKÍVÜL VÁLTOZATOS ÉLŐVILÁG! Az Aggteleki-karszt Különleges Madárvédelmi Terület és az Aggteleki-karszt és peremterületei Kiemelt jelentőségű Természetmegőrzési Terület egymással átfedésben, több mint 23 000 hektár területtel, része a Natura 2000 hálózatnak.

ERDŐ. ERDŐ? ERDŐ!

A terület több mint ¾ része erdővel borított. A legbonyolultabb szárazföldi életközösség számos érdekességgel, szépséggel, végtelen nyugalommal és hűsítő frissességgel vár bennünket!

Erdei „okosságok”:

Természetes kullancsriasztókat használjunk!
Túra után ajánlatos bőrünk alapos ellenőrzése!

Tájékozódjunk, hogy van-e tűzgyújtási tilalom! Csak kijelölt helyen rakjunk tüzet!
Figyeljünk arra, hogy vadászati idényben korlátozhatják a területen tartózkodást!

Védett területen ne gyűjtsünk gombát, gyógynövényt!

A kirándulás közben keletkező hulladékot vigyük magunkkal és otthon dobjuk ki!

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság

3758 Jósvafő, Tengersizem oldal 1.
Tel.: +36 48 506 000 · www.anp.hu

Szöveg és játékötletek: Szmoradné Tóth Erika

Illusztrációk: Csóka György, Fodor Andrea, Kókay Szabolcs
Litkei Krisztina, Szmoradné Tóth Erika, Szőke Eszter

Kiadja: Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, 2020
Felelős kiadó: Veress Balázs, igazgató

Szerkesztés és nyomdai munkák: Garamond Kft. Eger

ISBN: 978-615-80774-5-3

LOMBSÁTRAK SŰRŰJÉBEN - MINIKALAUZ

Egy ház szerkezetét, vázát a tető és a falak adják, az erdőben pedig a legmeghatározóbbak a fák. Ismerkedj meg néhány jellemző fajjal az Aggteleki-karszt erdeiből!

Kocsánytalan tölgy

A levél nyele rövid (1-3 cm), a makk „ülő”, nincs vagy nagyon rövid a kocsány.

Mezei juhar

A levél tenyeresen karéjos, éle pillás. Termése ikerlependék.

Közönséges bükk

A levél fényes, széle hullámos, hosszú, fehéres szőrökkel.

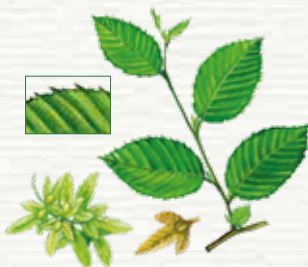
Madár-csereSZnye

A levél kissé redős, a levélváll közelében két vöröslő mirigy-szemölcs van.

Barkóca-berkenye

A levelek karéjosak, a karéjok hegyesek.

Közönséges gyertyán

A levélszél kétszeresen fűrészkes.

Rezgő nyár

A levél fonákja pelyhesen szőrös, nyele hosszú és lapított.

MéZgás éger

A levelek kerekdedek, csúcsuk lekerekített vagy kicsipett. A levélszél szabálytalanul fűrészkes.

BOKORRÓL BOKORRA - MINIKALAUZ

Ahogy a házban a bútorok, úgy az erdőben a cserjék fontos részei az erdő „berendezésének”. Számos élőlény számára bűvőhelyet, fészkelőhelyet és táplálékot nyújtanak. Ismerkedj meg néhányukkal!

Veszősfagyal

A levelek lándzsásak, átellenesen állnak.

Fekete bodza

A levelek összetettek (5 vagy 7 levélkével), ágai szögletesek, bordásak.

Gyepűrózsa

A levelek összetettek, a hajtások tüskések.

Kökény

A levélszél fűrészes, a hajtáson tövisek vannak.

Hússós Som

A levelek tojásdadok, fonákjukon az erek találkozásánál szőrösek.

Bibircses kecskerágó

Levele tojásdad, ága barna parazsemölcsök miatt „bibircses”.

Közönséges mogoró

A levélnyel és a hajtás mirigyszőrös.

Közönséges boróka

Örökzöld, levelei szúrósak.

JÁTSSZUNK!

Sokan szeretnek kirándulásokról apró emléket hazavinni. Tegyük ezt úgy, hogy ne sérüljön a Természet. Vihetünk magunkkal néhány lehullott színes falevelet, termést, de leginkább élményeket és fényképeket!

Játsszunk most termésekkel!

Ebben a sudoku táblázatban hat termést kell elhelyezned úgy, hogy minden sorba, oszlopba és 6-os egységbe is mindegyik csak egyszer kerülhet. Rajzolj, színezz! Felismered a terméseket? Segítenek a Minikalauzok!

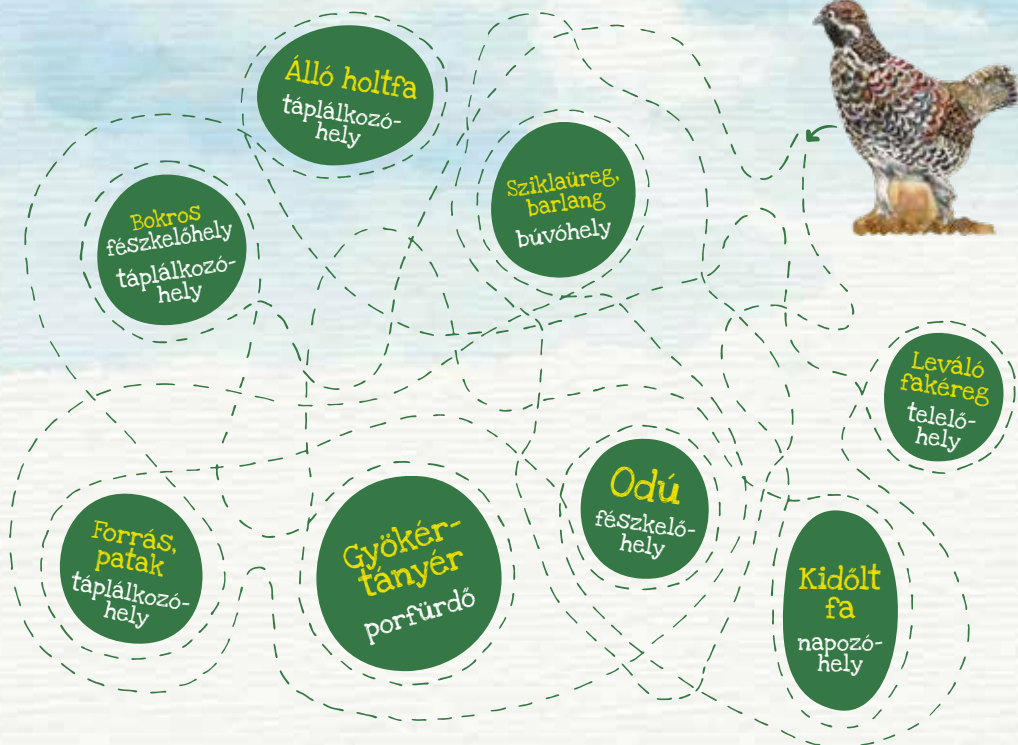

Az őszi kiszínezi az erdőt. Készíts levelemandalát egy ösvény mellé, milyen öröm lesz a következő kirándulócsapatnak rátalálni!

JÁTSSZUNK!

A császármadár veszélyeztetett madarunk. A változatos erdőket kedveli, bokros tisztásokkal, öreg fákkal, kidőlt törzsekkel! Kövesd és megtudhatod, hogy az erdő milyen zugait keresi fel legszívesebben!

Erdei ÖTLET!

Te is ismerkedj az erdő részleteivel, de most egy kicsit másképp! Ezt párban jó játszani. Kösd be sállal, kendővel a szemedet és már indulhat is a séta úgy, hogy az egyik legfontosabb érzékelő szerveidet nem használhatod! A társad segíthet a tájékozódásban és vigyázhat rád! Érzékelj másképpen; a keziddel, lábaddal, füleddel!

MEGOLDÁS: Bokros - fészkelőhely, táplálkozóhely, gyökértányér - porfűdő, kidőlt fa - napozóhely

LÁTOD-E A FÁTÓL AZ ERDŐT? - MINIKALAUZ

Az erdő változatosságához hozzájárulnak azok a talajfelszínhez vagy fákhoz kötődő, kis kiterjedésű különleges „szigetek”, amelyek a környezetüktől különböznek. Ezek a mikroélelhelyek sok élőlény számára nélkülözhetetlenek! Nézz csak körül, van-e ilyen a körülötted lévő erdőben?

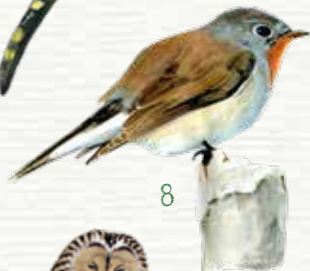
Lehártható fakopáncs (1), havasi cincér (2)
Álló holtfa

Leváló fakéreg – nyugati piszcedenevér (3), skarlátbogár (4)

Fekvő holtfa, korhadó tuskó – nagy ezerevbogár (5), foltos szalomalomdra (6)

Faodú – uráli bagoly (7), kis légykapó (8)

Gyökértányér – csószármadr (9), ökörszen (10)

HAT LÁBBAL AZ ERDŐBEN - MINIKALAUZ

Csak ülj le egy kidőlt fatörzsre, s maradj csendben! Néhány perc, és megmozdul az erdő. Olyan „aproságokra” is tudsz figyelni így, amelyek mellett séta közben talán észrevétlenül elhaladsz!

Nézd csak! Velük találkoztl már?

1 Tavaszi álganéjtúró

Méret: 14-20 mm
Táplálék: trágya, gombák,
növényi korhadék

2 Kis bábrabló

Méret: 13-21 mm
Táplálék: lepkehernyók

3 Rezes futrinka

Méret: 25-32 mm
Táplálék: lárvák,
giliszták, csigák

4 Karimás dögbogár

Méret: 11-20 mm
Táplálék: csigák, férgek,
rovarok, kisebb elpusztult
állatok

5 Rozsdás pattanó

Méret: 9-12 mm
Táplálék: elhalt fában fejlődő
rovarlárvák

6 Nagy rókalepke

Méret: 50-62 mm
Tápnövény: nyár- és fűzfajok

7 Kis színjátszólepke

Méret: 50-65 mm
Tápnövény: nyár- és fűzfajok

8 C-betűs lepke

Méret: 40-50 mm
Tápnövény: szeder-,
szil-, ribiszkefajok,
csalán, komló, mogoró

Pókhálólepke

Méret: 26-44 mm
Tápnövény: csalán

Hajnalpír-lepke

Méret: 35-45 mm
Tápnövény: kakukktorma

JÁTSSZUNK!

Legnagyobb bogarunkat, a nagy szarvasbogarát mindenki ismeri. De vajon ennek a másik két színpompás, ritka rovarnak tudod-e a nevét? Segítenek a kis buborékok a szótagokkal!

cin

gár

si

bo

skar

cér

ha

	va	
--	----	--

--	--	--

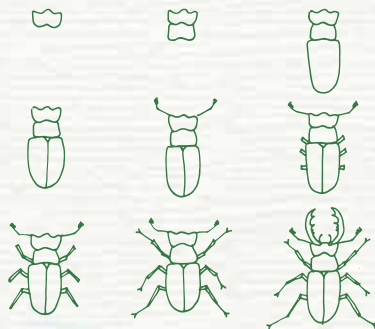
	lát	
--	-----	--

Erdei ÖTLET!

Állj meg néhány percre az erdőben, és képzelj magad egy-egy állat helyébe! Válsz nézőpontot, változz bogárrá, lepkévé, csigává vagy mókussá, bagollyá! Hol találasz így táplálékot, bújóhelyet, hol és hogyan mozogsz legszívesebben?

Hogyan rajzoljunk szarvasbogarat?

Ezek a kis darazsak a kocsányos tölgy fiatal makkjába rejtik petéjüket. Kövesd őket és megtudhatod a nevüket, majd keresd meg a Mínikalauzban, hogy milyen „bölcsőt” készít a tölgyfa a darázs lárvájának!

JÁTSSZUNK!

--	--	--	--

Erdei ÖTLET!

Tartsatok egy kis pihenőt! Gyűjtsetek össze néhány dolgot az erdő avarából, amit már engedett a természet (gubacs, termés, kéregdarab, lepottyant taplógomba stb.). Takarjátok le egy kendővel! Vajon a társatok mennyit ismer fel belőlük pusztán tapintással?

Rovarbölcsők - MINIKALAUZ

Gyakorta találunk fák levelein, ágain furcsa kinövéseket. Gondolnád, hogy ez egy különös kapcsolat eredménye? Egy apró állat a növény gondjaira bízta az utódait, aki egy olyan „bölcsőt” növeszt a pete (peték) köré, ami védelmet és táplálékot is nyújt egyszerre a kis „árva” fejlődéséhez. Ezek a gubacsok.

1 Nagy magyar gubacsdarázs

kocsányos tölgy rügyein,
jókora dió nagyságú

2 Suska gubacsdarázs

kocsányos tölgy fiatal makkján,
felülete ragadós

3 Osztrák gubacsdarázs

10-25 mm, gömbölyded, kezdetben
zöld, később megbarnul, tölgyeken

4 Medúzafej gubacsdarázs

molyhos tölgyön a leggyakoribb,
a makk kupacsán

5 Selyemgomb gubacsdarázs

tölgyek levélfonákján 2-3 mm
átmérőjű, gombszerű kinövések

6 Hárslevél gubacsatka

8-10 mm-es szarvszerű kinövések,
a levélfonákon szőrös foltokkal

7 Bükklevél gubacsSzúnyog

6-10 mm-es tojásdad, kihegyesedő,
csoportosan előforduló gubacsok

8 Rezgőnyár levélbogyó gubacsSzúnyog

levélnyélen fejlődő
3-8 mm-es gubacs

Élet az avarban - MINIKALAUZ

Ha lehajolsz és közelebről szemügyre veszed az erdő alját, akkor hamar rádöbbsz, hogy az avar nem pusztán lehullott lomb. Nyüzsgő élet szemtanúja lehetsz! Elő egy nagyítótval és ismerkedj össze az avarlakókkal!

1 Fényes orsócsiga
Méret: 15-18 mm
Táplálék: korhadó növényi részek, gombák

2 Közönséges gömbászka
Méret: 5-20 mm
Táplálék: növényi részek, korhadék

3 Ugróvillások
Méret: 2-5 mm
Táplálék: növényi törmelék, gombák
Nevüket a hasukon található ugróvilláról kapták.

4 Barna Százlábú
Méret: 15-30 mm
Táplálék: ragadozó

5 Erdői vaspondró
Méret: 25-38 mm
Táplálék: növényi részek, szerves törmelék

6 Erdői vöröshangya
Méret: 4-9 mm
Táplálék: ragadozó

7 Tavaszi bársonylegy lárva
Méret: 10-20 mm
Táplálék: korhadék, gyökerek

8 Földi farkaspók
Méret: 9-14 mm
Táplálék: ragadozó (hálót nem sző)

9 Házi kaszaspók
Méret: 5-9 mm (teste lábak nélkül)
Táplálék: ragadozó

10 Álskorpió
Méret: 2-8 mm
Táplálék: ragadozó

JÁTSSZUNK!

Ritka rovarunk, az erdélyi avarszöcske erdei tisztásokon él. Röpképtelen. Segíts neki kedvenc ciripelőhelyére, az erdőszegély cserjéjéhez, eljutni!

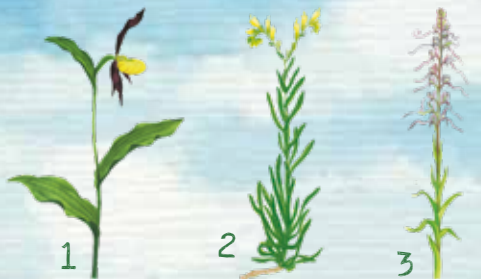
Erdei
ÖTLET!

Változz hangyává! Szükséged lesz egy zsinórra (kb. 1 m)! Csak dobd le az avarra, kicsit igazgasd el, majd képzeletbeli hangyaként járd végig a zsinórt nagyon lassan, aprólékosan. Figyelj meg minden parányi részletet! Mit láttál, kivel találkoztál?

JÁTSSZUNK!

Félteve őrzött kincseinket látod most itt! Nagyon ritkán találkozhatunk velük, de te most megismerheted őket, ha megfejted a titkosírást!

1

☁	🌿	🌙	☁	🕊
---	---	---	---	---

🌲	🍄	🌲	🐛	🐌	🍂	🐞	🐟	🍂	🍒	🐟	🌿
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

2

🍂	🐟	🌿	☀	🍄	🕊
---	---	---	---	---	---

🌻	🌷	🌿	🍂	🍎
---	---	---	---	---

3

🍂	🍄	☀	🐞	🍄
---	---	---	---	---

🍂	🍄	🌿	🌿	🍄	☀	🦋	🌻	🕊	🌿	🍄	🦋
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

V L T K C G N D U A O

🌻 🌿 🍂 🐞 🐌 🦋 ☀ 🌙 🐛 🍄 🐟

🍂 🌷 ☁ 🌿 🌲 🍂 🕊 🍎 🍒 🍄

S É E R P J I Ó B Á

Erdei sétádon játszhatasz egyfajta „természet bingót” is. Egy kis lapra írd fel a következőket: puha, érdes, hegyes, szúrós, zöld, kék, piros, sárga, kerek, szögletes, hosszú, rövid stb. A szavak mellé tehetsz egy kis kört, amiben „X”-szel jelölheted, ha már találkoztál ilyen dologgal az erdőben.

Virágok az erdőben - MINIKALAUZ

Az erdő egyik alsó szintjét a lágyszárú növények adják. Ez egy olyan „szőnyeg”, amelynek mintáját a lombátoron keresztül beszűrődő fény mennyisége, valamint a talaj jellemzői határozzák meg. Ha találkozol ezekkel a virágokkal, figyeld meg, hogy árnyékosabb vagy napfényesebb erdőben élnek-e!

1 Kereklevelű kapotnyak

Méret: 5-10 cm

Virágzás: márc.-máj.

2 Kónya vicSorgó

Méret: 10-25 cm

Virágzás: márc.-máj.

3 Ujjas keltike

Méret: 10-20 cm

Virágzás: márc.-ápr.

4 Foltos árvacsalán

Méret: 20-50 cm

Virágzás: ápr.-jún.

5 Erdi madársóska

Méret: 5-15 cm

Virágzás: ápr.-máj.

6 Gumós nadálytő

Méret: 15-40 cm

Virágzás: ápr.-jún.

7 Turbánliliom

Méret: 40-100 cm

Virágzás: ápr.-júl.

8 Sátoros margitvirág

Méret: 30-120 cm

Virágzás: máj.-aug.

Erdi gyöngyköles

Méret: 20-60 cm

Virágzás: ápr.-jún.

Waldstein-pimpó

Méret: 8-20 cm

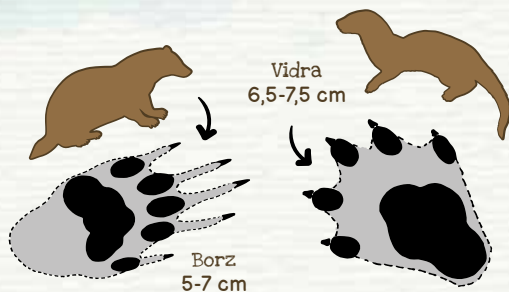
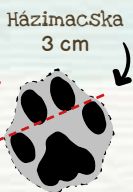
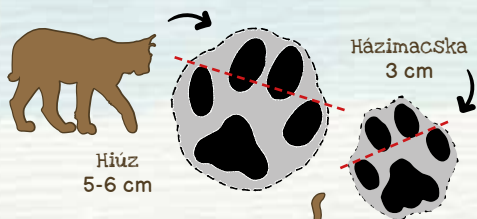
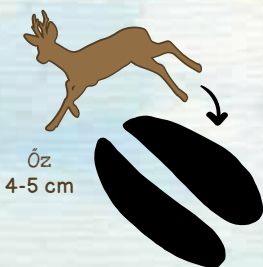
Virágzás: ápr.-máj.

9

10

Nyomkereső - MINIKALAUZ

Az állatok jelenlétéről ezernyi nyom árulkodik. Megrágott mogyoró, elhullott madártoll, tojás-héj darabka, ürülék és persze a sárban-hóban hagyott nyomok. Segítünk a nyomozásban!

A kiadvány „A természetvédelmi erdőkezelést és a becserjéssel veszélyeztetett védett gyepok rehabilitációját elősegítő infrastruktúra fejlesztése az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság területén” című (KEHOP-4.1.0-15-2016-00051) projekt keretén belül készült.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
és Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE